

ΟΤΑΝ ΤΟ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΗ ΔΥΣΗ...

"Ο Β.Τσιτσάνης εξευρωπαϊίζει τις μουσικές κλίμακες, ο Χιώτης προσθέτει άλλη μία χορδή στο μπουζούκι, ο Καζαντζίδης τραγουδά τη "Μαντουβάλα" και το λαϊκό τραγούδι μετακομίζει από τις ταβέρνες, στις πίστες και στα σαλόνια".

Το λαϊκό τραγούδι διαμορφώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '50 μέσα από την ανάγκη των δημιουργών του να εκφράσουν τα συναισθήματα που γεννιόνταν από τις πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές που υπέστη η μεταπολεμική Ελλάδα. Αποτελεί εξέλιξη του ρεμπέτικου, που θεωρούνταν τραγούδι των χασικλήδων και των περιθωριακών ομάδων της κοινωνίας. Η εξέλιξη του ρεμπέτικου σε λαϊκό αστικό τραγούδι ξεκινά ουσιαστικά από το Βασίλη Τσιτσάνη, ο οποίος, βλέποντας την επιρροή που ασκεί η δυτική μουσική στον Έλληνα εκείνης της εποχής, αντιλαμβάνεται την ανάγκη μιας προσέγγισης του ρεμπέτικου στη δυτικού τύπου τεχνοτροπία. Εξευρωπαϊίζει λοιπόν τις μουσικές του κλίμακες και αλλάζει τον τρόπο κουρδίσματος του μπουζουκιού. Η συμβολή του Τσιτσάνη δεν αφορά μόνο τις αλλαγές που εισήγαγε στο αρμονικό και στο μελωδικό στοιχείο της σύνθεσης, αλλά και τις αλλαγές που αφορούν τη διεύρυνση της ορχήστρας (εντάχθηκε σε αυτήν το πιάνο και το ακορντεόν) την εισαγωγή ενός καινούριου, πιο ελεύθερου, δεξιοτεχνικού τρόπου εκτέλεσης καθώς και την επέμβασή του στη δομή του στίχου. Τα θέματα των τραγουδιών που γράφονται (αρχές της δεκαετίας του '50) εμπνέονται όχι μόνο από τον έρωτα αλλά και από την ξενιτιά, τη φυλακή, την κοινωνική αδικία, τον καημό της μάνας. Τα τραγούδια αυτά σαφώς αγγίζουν την ψυχή και την καρδιά όχι μόνο των δημιουργών τους αλλά και του τάλαιπωρημένου και βασανισμένου Έλληνα, ο οποίος προσπαθεί να μαζέψει τα κομμάτια της ψυχής του και να βρει τη δύναμη να συνεχίσει τη ζωή του. Αυτή την περίοδο στο χώρο του αυθεντικού λαϊκού τραγουδιού (1950-1955) κυριαρχούν τα ονόματα των Τσιτσάνη, Μπακάλη, Τζουανάκου, Μητσάκη, Νίνου, Μπέλλου, Χασκίλ, Κολοκοτρώνη, Παπαγιαννοπούλου, Χιώτη κ.ά. με τραγούδια όπως "Φτωχέ διαβάτη", "Της κοινωνίας η διαφορά", "ναψε το τσιγάρο" κ.ά. Όσα από αυτά τα τραγούδια γίνουν επιτυχία μέσα από την ταβέρνα ή μέσα από την προφορική παράδοση, θα μπουν στη δισκογραφία και θα ηχογραφηθούν σε δίσκους των 78 στροφών.

Η τέταρτη χορδή

Το 1955 κλείνει η περίοδος του αυθεντικού λαϊκού τραγουδιού και μπαίνουμε σε μία νέα περίοδο, η οποία άρχισε να δίνει τα πρώτα της δείγματα από το 1953, όταν ο Μ.Χιώτης πρόσθεσε την

τέταρτη χορδή στο μπουζούκι. Στη νέα περίοδο οι αλλαγές φαίνονται ακόμα και στον τρόπο της παρουσίας των τραγουδιστών. Δεν είναι πια υποχρεωμένοι να τραγουδούν καθιστοί, αλλά σηκώνονται και τραγουδούν μπροστά από την ορχήστρα. Η ορχήστρα αποκτά περισσότερους τραγουδιστές και περισσότερους εκτελεστές. Το λαϊκό τραγούδι οδηγείται από την ταβέρνα στο κοσμικό κέντρο. Μπαίνει ακόμα και στον κινηματογράφο. Όλες πια οι ταινίες χρησιμοποιούν το λαϊκό τραγούδι ως μέσο έκφρασης των συναισθημάτων και των προσδοκιών των πρωταγωνιστών τους. Έτσι γίνεται αποδεκτό από τους αστούς και από τα "αριστοκρατικά σαλόνια", που σπεύδουν στους χώρους που τραγουδούν οι αγαπημένοι τους τραγουδιστές για να διασκεδάσουν και να "μερακλωθούν". Το λαϊκό τραγούδι γίνεται πλέον μόδα και οι εκφραστές του "stars". Αρχίζει συνεπώς η εμπορευματοποίηση του λαϊκού τραγουδιού. Οι εταιρείες δίσκων ζητούν όλο και περισσότερα "σουξέ", ενώ αρχίζει και η κυκλοφορία δίσκων στις 45 στροφές (παράλληλα με αυτή των 78 στροφών, η οποία όμως θα σταματήσει το 1959). Βρισκόμαστε στα τέλη της δεκαετίας του '50 και τα ονόματα που κυριαρχούν στο χώρο είναι μεταξύ άλλων το βαρύ πυροβολικό του λαϊκού τραγουδιού, ο Στέλιος Καζαντζίδης και ακόμη ο Μανώλης Χιώτης με τη Μαίρη Λίντα, ο Μανώλης Αγγελόπουλος, ο Πάνος Γαβαλάς με τη Ρία Κούρτη, η Καίτη Γκρέυ, η Γιώτα Λύδια, ο Γρηγόρης Μπιθικώσης, ο Απόστολος Καλδάρας, ο Γιώργος Ζαμπέτας, η Μαρινέλλα κ.ά.

Πρέπει να σημειωθεί ότι στο λαϊκό τραγούδι έχουν ακόμη εισαχθεί λατινότητα, αραβότητα και ινδικότητα στοιχεία. Αυτά ίσως θέλουν να του προσδώσουν μία ελαφρότητα, μία πιο ανέμελη διάσταση, για να το κάνουν προσφιλέστερο στα μη εξοικειωμένα με αυτό αφτιά. Έτσι μπαίνει στη ζωή μας η "Ζιγκουάλα" και η "Μαντουβάλα" αλλά και το "Χιώτης μάμπο", που φωνάζει στο τέλος του τραγουδιού η Μαίρη Λίντα.

Ο Ηλίας Βολιώτης-Καπετανάκης γράφει: "Εγχώρια λαϊκά μοτίβα... λατινοποιούνται, με τη συνδρομή και αξιόλογων εκπροσώπων του λαϊκού αστικού τραγουδιού... Ο Μανώλης Χιώτης παραδίδεται σχεδόν αμαχητί στις επιταγές του εμπορικού κυκλώματος... Υποβιβάζει το παίξιμό του σε στείρα δεξιοτεχνία-αγώνα ταχύτητας και αφήνεται στο φτηνό μπιτζάρισμα, πλαισιώνοντας τα "κουνήματα" της Μ.Λίντα σε ευτελή πάλκα". Ένα μέρος της παλιάς φρουράς, που παραμένει πιστή στο αυθεντικό λαϊκό τραγούδι, δεν μπορεί να ενταχθεί στο νέο ρεύμα και το αποδοκιμάζει. Ο παλιός λαϊκός στιχουργός Γ.Λελάκης λέει στην αυτοβιογραφία του: (ρεμπέτικη ιστορία 1- Κ.Χατζηδουλή) "... Διότι είναι γνωστό ότι σήμερα στην εποχή των "πάνσοφων", δεν υπάρχουν λαϊκά τραγούδια. Ίσως δεν υπάρχουν οι κατάλληλοι στιχουργοί, οι οποίοι να έχουν ρίζες λαϊκές. Ίσως φταίνε και οι συνθέτες, ίσως και οι εταιρείες δίσκων, ίσως ακόμα και οι τραγουδιστές, οι οποίοι δέχονται και τραγουδούν ό,τι τους προσφέρουν...".

Το "ελαφρό" τραγούδι

Παράλληλα με το λαϊκό τραγούδι, καθ' όλη αυτή την περίοδο διαμορφώνεται και ένα άλλο είδος τραγουδιού, το ελαφρό τραγούδι. Τα τραγούδια που γράφονται γι' αυτό το είδος έχουν και ευρωπαϊκές επιρροές ή είναι τραγούδια με ελληνικούς στίχους επενδεδυμένα με μουσική ξένων επιτυχιών. Ακούγονται αρχικά κυρίως στις επιθεωρήσεις. Είναι τα τραγούδια που προτιμούν τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Τραγούδια που στη συνέχεια γράφονται και γίνονται επιτυχίες μέσα από το φεστιβάλ ελληνικού τραγουδιού, που γίνεται κάθε χρόνο στη Θεσσαλονίκη. Δημιουργοί τους είναι ονόματα όπως οι Σακελλάριος, Σπάρτακος, Χαιρόπουλος, Σουγιούλ, Γιαννίδης Μουζάκης κ.ά, με τραγούδια όπως τα: "Ήρχισαν τα όργανα", "Ξύπνα αγάπη μου", "Υμηττός", "Τσίκα τσίκα μπουμ ολέ ολέ" κ.ά.

Μεγάλη βέβαια είναι η προσφορά των Μίκη Θεοδωράκη και Μάνου Χατζηδάκι, οι οποίοι έρχονται να βάλουν τη σφραγίδα τους στο λαϊκό τραγούδι στα τέλη της δεκαετίας του '50, αναγεννώντας το και οδηγώντας το στο "έντεχνο" λαϊκό τραγούδι. Κλείνοντας αυτή τη σύντομη αναφορά στο λαϊκό τραγούδι, αξίζει να γίνει μνεία στις πιο σημαντικές εταιρείες δίσκων που κυριάρχησαν τις δεκαετίες του '50 και του '60. Μέχρι το 1960 υπάρχουν οι εταιρείες της Columbia και της His Master's Voice, καθώς και οι εταιρείες της Odeon και της Parlophone που ηχογραφούν σε δίσκους των 78 στροφών. Από το 1960 εμφανίζεται και η Philips, η οποία αργότερα έγινε Polygram, ενώ υπάρχει ακόμα και η RCA Victor. Όλες ηχογραφούν πλέον σε δίσκους 45 στροφών.

